

Ужгородський національний медичний університет

Кафедра соціальної медицини і гігієни

Методичні розробки
для проведення семінарського заняття з історії медицини
за темою «*Вчені – медики Закарпаття*»
для підготовки студентів за спеціальністю
222 «Медицина»

Ужгород
2020

Ужгородський національний медичний університет

Кафедра соціальної медицини і гігієни

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

Методичні розробки
для проведення семінарського заняття з історії
медицини
за темою «*Вчені – медики Закарпаття*»
для підготовки студентів за спеціальністю
222 «Медицина»,

*Затверджено на засіданні кафедри соціальної медицини і гігієни
Протокол № 4 від 28 листопада 2019*

Ужгород
2019

УДК 61(092)(477)(072)

Історія медицини: методичні розробки для проведення семінарського заняття з історії медицини за темою: «Вчені-медики Закарпаття» для підготовки студентів за спеціальностями 222 «Медицина» / укл. Д. В. Данко, І. М. Рогач, О. В. Феєр – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020 – 20 с.

Укладачі:	Данко Д. В.
	Рогач І. М.
	Феєр О. В.

ЗМІСТ

Методика проведення заняття.....	5
Основний теоретичний матеріал.....	6
1. Андрій Новак (1850-1939).....	6
2. Бертолон Ліннер (1887-1969).....	7
3. Олександр Фединець (1897-1969).....	8
4. Степан Микуланинець (1903-1978).....	10
5. Микола Георгійович Вітенбергер (1909-1997).....	11
6. Емеріх Емеріхович Данко (1913-1999).....	13
7. Дмитро Олександрович Снігурський (1919-1999).....	14
Тестові завдання.....	16
Контрольні питання.....	18
Рекомендована література.....	19

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

Мета заняття: ознайомлення студентів з життям і діяльністю видатних вчених-медиків Закарпаття

Знати:

➤ **програмні питання:**

- життя і діяльність Андрія Новака;
- життя і діяльність Олександра Фединця;
- життя і діяльність Степана Микуланинця;
- життя і діяльність Емеріха Емеріховича Данка;
- життя і діяльність Дмитра Олександровича Снігурського;
- життя і діяльність Миколи Георгійовича Вігенбергера;
- життя і діяльність Бертолона Ліннера.

Форма заняття: семінарське заняття.

Місце проведення заняття: навчальна кімната кафедри.

Методичне забезпечення заняття:

- методичні розробки заняття;
- презентаційні матеріали;
- тестові завдання;
- лекційний курс.

Алгоритм проведення заняття: Після перевірки присутності студентів викладач оголошує тему і мету заняття, пояснює актуальність її вивчення і можливість використання отриманої інформації у практичній діяльності.

Після вступної частини викладач з'ясовує, чи виникли у студентів питання при підготовці теми. Після цього викладач переходить до розгляду і контролю знань студентів за основним теоретичним матеріалом, привертаючи увагу до питань, які студенти не змогли зрозуміти при самостійній підготовці до заняття.

Форми контролю: усне опитування студентів; теоретична або проблемна дискусія; бліц-контрольні роботи за варіантами – час виконання 5–7 хвилин; завдання із визначення термінології; письмовий контроль теоретичних знань – індивідуальні завдання або завдання по варіантах, які мають 3–4 теоретичні питання (час виконання не більше 20 хвилин); виконання тестових завдань з подальшим аналізом відповідей.

Після контролю теоретичних знань викладач робить висновки за темою, підбиває підсумки контролю теоретичних знань студентів й обов'язково оголошує студентам оцінки, отримані ними на занятті.

Наприкінці заняття викладач пояснює основні пункти домашнього завдання.

План заняття і розрахунок часу у процентах щодо тривалості заняття:

1	Вступне слово викладача	до 5 %
2	Контроль вхідних знань	5–10%
3	Аналіз основних питань теми	75–80%
4	Підбиття підсумків й оголошення домашнього завдання студентам	до 5%
	Всього	100%

1. Андрій (Ендре) Новак

Народився в селі Руське Поле Тячівського району Закарпатської області в заможній родині. Батько був великим землевласником. Середню освіту отримав у Мараморощігетському реформатському ліцеї (нині Румунія) та в Кошице (нині Словаччина). Вищу медичну освіту – у Віденському, а потім у Будапештському університетах, де 1872 року одержує диплом доктора медицини. Після завершення навчання працює в лікарні Рокус.

Після припинення епідемії у 1873 р. А. Новака переводять в Ужгород і приймають на роботу в міську публічну лікарню помічником лікаря. Завдяки винятковим організаторським здібностям, уже через рік А. Новак обирається керівником лікувального закладу і перебуває на цій посаді протягом 1874–1927 років. Лікарня на цей час мала 4 палати і 60 ліжок. У 1876 році відповідно до статті XIV Закону «Про впорядкування справ охорони здоров'я в Угорщині» (1876 р.), у краї офіційно затверджувалась практикуюча діяльність дипломованих акушерок і тих жінок, які б хотіли займатись акушерством та здобути диплом у будь-якій «повивальній школі», а особливо тим, які мешкали в радіусі 75 км від такого закладу. Інші ж змушені були щорічно виходжувати дозвіл на практикуючу діяльність у жупного лікаря. Такий порядок діяв до того часу, поки у певній місцевості не з'являлася дипломована акушерка або «повивальна школа». Такого закладу не тільки у місті, але й у краї не було. Тож з ініціативи і завдяки клопотанням А. Новака, при підтримці Міністерства шкільництва і освіти та з боку В. Тауффера, уповноваженого Міністерства внутрішніх справ з питань рододопомоги, 6 червня 1890 року за № 34.589 у погодженні з Міністерством внутрішніх справ було дано дозвіл на відкриття при лікарні акушерської школи, яка розпочала діяльність першого листопада 1890 року тримісячними курсами навчання. Щорічно тут одержувало професійну підготовку 50–55 акушерок. Таких курсів було вісім, і дипломи одержало 202 курсантки. Рівень їх підготовки став досконалішим, коли в 1894 році під керівництвом А. Новака було проведено будівництво двоповерхового навчального корпусу. Нова будова була поставлена як прибудова до самої лікарні. Земельна ділянка для цієї цілі була подарована містом, пуркмістром Ужгорода Олександром Лулей (Luley), про що свідчить лист-дарча від 28.09.1894 року. Спочатку навчання проходило в самій лікарні, а через деякий час слухачки курсів почали проходити і службу в палатах у якості медичної практики. Директор був один на два заклади – А. Новак.

Адміністрація лікарні виконувала для акушерської школи господарську, фінансову і облікову діяльність. В установі розмістилось три палати з 17-ма ліжками для роділь, родильний зал, амбулаторія і аудиторія для лекцій. Вперше тут було організовано палату-притулок для підкинутих немовлят на 15 місць. Інтернату для слухачок не було, вони змушені були проживати на приватних квартирах неподалік лікарні, платити за житло, тому відвідували тільки лекційні та практичні заняття. Скоро це стало обтяжливо для них. Мова навчання була угорською. Ці два фактори були перешкодою до навчання у школі дівчат з віддалених місць краю. Термін підготовки акушерських кадрів збільшився до п'яти місяців.

Під час війни приміщення акушерської школи використовувались для потреб військових. У 1918 р. було організовано інтернат, який знаходився спочатку у підвальному приміщенні школи. Хоч це не було гігієнічно, але іншого виходу поки що не було. Для курсанток була введена стипендія, проведено забезпечення їх найнеобхіднішим інвентарем та засобом до переїздів. За період 1890–1918 рр. Ужгородську державну акушерську школу закінчило 1607 жінок. Пізніше акушерська школа набула статусу училища. У 1890–1927 рр. – А. Новак незмінний її директор, викладач. У 1908 р. Ужанським жупанатом була задумана і фінансована велика будівнича програма, спрямована на розбудову лікарні. На її реалізацію було виділено субвенцію у розмірі 100 000 крон і здійснювати її довелося А. Новаку, що стало наступним кроком його діяльності. Клопітка праця по плануванню, оформленню і погодженню документів з Міністерством внутрішніх справ тривала 4 роки. Відомо, що у 1920 р. в лікарні було вже 400 ліжок, працювали: один головний лікар, 7 лікарів, 30 медичних сестер, у тому числі 18 монахинь.

Розвивалася лікарня і за часи перебування Закарпаття у складі Чехословаччини (1919–1939 рр.). А. Новак продовжує бути її керівником. Крім повсякденних турбот, займався науковою діяльністю, громадською і просвітницькою роботою, брав активну участь у культурному житті міста. Серед десятка статей наукового доробку А. Новака актуальною є монографія «Громадське здоров'я як економічний фактор у державному житті» (1893 р.), присвяченої проблемам організації та проведенню медико-санітарного обслуговування населення, удосконаленню самої системи охорони здоров'я, пошуку шляхів виведення його з відсталого стану. А. Новак брав активну участь у роботі Угорського товариства натуралістів, був головою деяких його засідань. Протягом десятиліть був головою адміністрації ужгородських державних шкіл, членом міської управи, членом законодавчої комісії по комітату, багатьох благодійних і громадських об'єднань. Входив у «Правління Масарикової Ліги проти туберкульозу», організованої Червоним Хрестом Чехословаччини, яке знаходилося в Мукачеві і координувало роботу громадської охорони здоров'я. Високо цінував і захоплювався музикою й сам її складав і є автором, за свідченням Й. Кобаля, ряду музичних творів, зокрема «Вальс Маргарети» для фортепіано (1879 р.) був дуже популярним в той час.

Діяльність невтомного А. Новака була належним чином оцінена громадкістю міста. На честь 40-річної діяльності лікаря А. Новака (21.10.1913 р.) було вирішено намалювати у натуральну величину портрет і виставити його в адміністративній частині лікарні. На засіданні міської управи за заслуги у Першій світовій війні 17 листопада 1917 року його обрано Почесним громадянином Ужгорода і було нагороджено орденом Австро-Угорщини – Франца Йосифа. А вулицю Кутову, яка виникла ще у 1870-х роках й проходила північніше лікарні, перейменували на вул. Новака. Нагороджений орденом офіцера Червоного Хреста. Вшанувала А. Новака і чехословацька влада міста.

Як писала газета «Свобода», 22 квітня 1923 року з нагоди 50-літньої діяльності директора лікарні А. Новака, відбулися святкові урочистості, присвячені ювілею. Своєю присутністю на урочистому засіданні міської ради шану ювіляру віддав віцегубернатор міста Еренфелд. До цього ювілею на стіні вестибюлю хірургічного корпусу лікарні була встановлена меморіальна дошка з написом вдячності угорською, чеською й українською мовами. Але у 1938 році після рішення Віденського арбітражу (2 листопада 1938 р.) і передачі міст Закарпаття Ужгорода, Мукачева і Берегова разом з прилеглими до них селами Угорщині, представники нової влади тільки через те, що на меморіальній дошці були присутні чеський та український текст, зняли її (зараз цей напис і меморіальну дошку відновлено).

28 лютого 1927 року д-р А. Новак вийшов на пенсію і жив в Ужгороді. 11 вересня 1939 року д-р А. Новак несподівано помер. Похований на Кальварії. Лікарня, яку закладав Андрій Новак, переживши майже півтора століття та наступні після А. Новака організаційні процеси, продовжує надавати медичну допомогу. І сьогодні – це сучасна багатопрофільна лікарня, яка об'єднує усі збудовані ним корпуси у єдиний лікувальний комплекс – Закарпатську обласну лікарню ім. Андрія Новака, демонструючи, що ім'я її засновника, яке присвоєно лікарні у 2008 році, навечно залишиться в історії закладу і пам'яті краян. У сквері лікарні на його пошану встановлено погруддя (2004).

2.Бертолон Ліннер

Народився 5 грудня 1887 року у місті Берегово, що на Закарпатті, в сім'ї директора банківської установи.

Закінчивши Берегівську гімназію з відзнакою, молодий Ліннер в 1906 році вступає до медичного університету в Будапешті, чим самим продовжує династію лікарів в його родині. Юний студент одразу поринув з головою в навчання, свій вільний час присвячував вивченню анатомії людського тіла і наслідкам хвороб у патологічних відділеннях лікарень.

По закінченню навчання у 1911 році, як інтерн Бертолон Ліннер починає працювати в інфекційному відділенні в лікарні святого Яноша, що в Будапешті, а його першою успішною операцією стала трахеотомія у дитини з дифтерійним крупом.

Згодом, добре зарекомендувавши себе, молодий лікар був запрошеним у найкращу хірургічну клініку міста, де працював відомий на весь світ професор. З початком I світової війни, Бертолон Ліннер опиняється на Східному фронті, де виконує обов'язки військового лікаря. Тоді, на лінії фронту, часом під гарматним вогнем, він зробив сотні операцій пораненим солдатам та офіцерам австро-угорської армії. За відвагу і врятовані життя Ліннер отримав офіцерське звання, а також лицарську відзнаку – Золотий хрест, орден «Знак пошани (Signum laudis)», офіцерський Хрест II ступеня Червоного Хреста.

Після війни, у червні 1918 році, незважаючи на кілька перспективних запрошень до європейських клінік, лікар повертається до рідного Берегова. Через деякий час доктор Ліннер стає завідувачим хірургічного відділення берегівської лікарні, а в 1938 – головним лікарем. За 60 років, які він присвятив клопіткій праці лікаря, Бертолон Ліннер, згідно з його власних записів, здійснив більш ніж 46 тисяч операцій, як рутинних так і складних: одним із перших в Європі почав виконувати операції на серці, був першим на Закарпатті, хто проводив операції на головному мозку та пересадці кісток. Під його керівництвом у Берегівській лікарні робились операції, які сьогодні практично не роблять на Закарпатті.

Доктор Ліннер часто публікувався у відомому на той час медичному виданні “ORVOSI HETILAP”, який виходив на території Угорщини. Вартий уваги клінічний випадок, описаний Бертолоном Ліннером, який стосується проникаючого поранення серця голкою. Лікар пояснює, що попередньо виконане рентгенологічне дослідження та ургентно виконане оперативне втручання значно зменшує кількість летальних випадків після травми серця голкою чи іншим проникаючим предметом, а кількість важких ускладнень після травми є меншою. Доктор Ліннер рекомендував видалення голки широким доступом і мінімальною кількістю рухів, чим самим попереджував просування голки в глибину серця. Іншою його статтею, яка вартує уваги, є опис саркоми шлунку, яка часто починається як і інші форми раку шлунку, однак набагато гірше візуалізується при рентгенологічному дослідженні, є більшою за розміром, ніж рак, та набагато частіше викликає такі ускладнення як кровотеча, перфорація шлунку тощо.

Окрім професійної діяльності хірурга, Бертолон Ліннер займався виховною і організаційною роботою. Він став вчителем для більш, ніж 10 хірургів (Іван Попович, Олександр Сенько, Віктор Мелецький та Леонід Пустильник. Нажаль, усіх вже не має на цьому світі.), створив в Берегівській лікарні лабораторію для проведення гістологічних досліджень, а також кафедру патології, дитячої хірургії та урології.

Доктор Ліннер займався не лише медициною. Свій вільний час він проводив зі своєю сім'єю. Його великим захопленням було виноградарство та виноробство. Бертолон Бертолонович грав на фортепіано, обожнював зустрічі з друзями та колегами. Він говорив, що «час витрачений на розмову з розумною людиною – не є витраченим». Серед його друзів можна виділити Миколу Віттенберга, який був провідним хірургом Мукачеве.

Цікаво, що Ліннер так і не вивчив російської або української мови, розмовляв з колегами угорською, німецькою, використовував латину. Але всі його і так добре розуміли.

Він працював до останнього дня, і навіть страшна хвороба – рак – не могла примусити його зупинити професійну діяльність. Однак, 27 жовтня 1969 року, у віці 82 роки, доктор Ліннер помер від серцевого нападу. Сьогодні Берегівська центральна районна лікарня названа на честь видатного лікаря та талановитої людини.

3. Олександр Фединець

Народився 13 червня 1897 року в мальовничому селі Малий Раковець, що на Іршавщині. Був четвертою дитиною в родині доброго господаря Василя Фединця. Середню освіту Олександр здобував у Виноградіві та в Ужгородській гімназії.

Атестат зрілості він одержав у роки Першої світової. Був відправлений на фронт, де куля поранила легені. Потрапив у госпіталь. Одужання тривало довго. До цієї біди додалася ще одна — звістка про смерть 40-річної матері від запалення легень. Мабуть, це стало поштовхом до того, що вирішує стати лікарем.

Шлях у професію для нього почався на медичному факультеті Будапештського університету. Майже в один час з О.Фединцем у Будапешті медицину тоді вивчали такі відомі закарпатці, як Гаврило Данилович, Микола Долинай, Микола Різдорфер, Антін Брацайко. Звичайно, що трималися вони разом. А після війни почали активно цікавитися політичним становищем українців та визвольними подіями на батьківщині. У цей дуже важливий для Закарпаття час студенти підтримали ідею виходу рідного краю із складу Угорщини і возз'єднання його з Україною. Разом з іншими участь у зборах делегатів у Будапешті 10 грудня 1918 року взяв і Олександр Фединець. Після входження Закарпаття до складу Чехословаччини (1919–1939 рр.) йому довелося припинити будапештські студії. Тим часом у 20-х роках внаслідок подій 1917–1920 рр. розпочалася масова українська політична та інтелектуальна еміграція до Чехословаччини, чисельність якої у 1922 році досягла 20 тисяч. Уряд Чехословаччини сприяв розквіту на своїх теренах освіти та науки і неодноразово проводив акції допомоги українській еміграції, до якої ставився прихильно. У 1921 році було створено Український громадський комітет (УГК), який очолив видатний український вчений, політичний діяч Микита Шаповал. УГК домагався від чехословацького уряду стипендій для українських гімназистів, оформляв їм візи для продовження навчання, брав активну участь у різного роду допомогових студентських організаціях, де відстоював їхні інтереси. Але найбільша увага була зосереджена на створенні в Чехословаччині українських навчальних закладів. Невдовзі було відкрито три вищі українські школи: Український вільний університет у Празі, Господарську академію у Подебрадах та Український педагогічний інститут у Празі. Було засновано і українську гімназію, яка діяла аж до Другої світової війни. Усі емігрантські українські освітні установи отримували державні субвенції від чехословацького уряду. Для студентів і гімназистів це означало практичне отримання освіти безкоштовно. Вища школа Чехословаччини визнала медичні студії, розпочаті в інших вузах, і почала приймати студентів для закінчення медичної освіти до Карлового університету в Празі. При цьому українським студентам, при успішному навчанні, окрім стипендії, створювали можливості для наукового вдосконалення у клініках за кордоном, для спеціалізації та праці. Тож не дивно, що закарпатські студенти-медики, які ще не закінчили свої медичні студії, перейшли в університет до Праги. Продовжив навчання і Олександр Фединець. Вів він активне студентське життя. В скорому часі тут почали діяти такі студентські організації, як “Кружок соціальної помочі підкарпатських студентів” (П.Пундій) і “Союз підкарпатських високошкільних студентів” (В.Шандор). У своїх спогадах Вікентій Шандор згадує, що було відносно мало студентів-медиків із Закарпаття, а ще менше їх закінчувало медичні студії. Ініціатива згуртуватися закарпатцям належала Олександру Фединцю, а фінансово підтримав його брат Василь, на той час директор банку в Ужгороді.

Після закінчення університету О.Фединець у 1924 році був направлений у Мукачево. Через 2 роки тут уперше на Закарпатті він виконав пряму гемотрансфузію. Після цього, в 1928-му його запросили на першу кафедру медичного факультету Братиславського університету, де працював асистентом до 1932 року, пройшовши практичну школу у відомого професора, засновника чехословацької хірургії Станіслава Костліви. Тоді ж почав публікувати свої перші праці із загальної хірургії. Надалі вона стала його покликанням, змістом життя. Коли повернувся на Закарпаття, завідував хірургічним відділенням у лікарнях Мукачева (1932–1936 рр.), Ужгорода (1936–1938 рр.).

Живучи в Ужгороді й переживаючи важливі для Закарпаття історичні події Карпатської України, Олександр Фединець був активним членом Товариства “Просвіта”. У 1937 році О.Фединець — учасник і член президії Всепросвіт'янського з'їзду в Ужгороді. Після Віденського арбітражу (2 листопада 1938 р.) і передачі Ужгорода Угорщині хірург переїхав працювати до

лікарні в Карпатській Севлюш (нині Виноградів) і очолив там “комору хірургів Карпатської України”.

Серед хворих мав славу напівбога, лікаря “золотих пальців”. До Фединця стали приїздити хворі з Чехословаччини, Польщі, Угорщини, Румунії. Йому довелося оперувати і понівеченого владику Теодора Ромжу. У небезпечні дні Другої світової війни без жодного страху О.Фединець збирав необхідні ліки, перев’язувальний матеріал для передачі підпільникам, а бувало, що сам навідувався до партизанів проконтролювати стан прооперованих і поранених бійців.

У місцевій пресі друкує “Практичні поучення при пораненнях” (1942 р.), піклується про санітарну освіту населення — пише вступне слово до видання Йосифа Коперльоста „Наше здоровля (для молодыхъ и старшихъ)” (1943 р.). Із 1952 року О.Фединець остаточно оселяється в Ужгороді й очолює кафедру загальної і факультетської хірургії Ужгородського державного університету, який там відкрився. Через три роки перейшов на кафедру госпітальної хірургії і керував нею до 1975 року. У 1955-му заснував обласне наукове товариство хірургів Закарпаття, був його першим головою. А ще — талановитим педагогом і наставником студентської молоді.

За досягнення на педагогічній ниві О.Фединець у 1962 році першим на Закарпатті став професором-хірургом. Його професійний досвід викладено у численних наукових працях, опублікованих у вітчизняних та зарубіжних журналах. Наукові роботи нашого знаменитого земляка висвітлюють актуальні хірургічні проблеми виразкової хвороби і кишкової непрохідності, біліарної системи і простати, етіології, клініки та лікування захворювань щитоподібної залози, оперативного лікування туберкульозу, впровадження в області масової профілактики захворювань щитоподібної залози. Впродовж своєї багаторічної діяльності професор О.Фединець підтримував зв’язки з вченими-хірургами провідних клінік України та закордону. Серед них мав чимало колег-однодумців, відомих хірургів та академіків (О.Вишенський, П.Купріянов, О.Ніколаєв, Ф.Углов, О.Шалімов тощо).

До 1983 року він працював професором-консультантом на кафедрі. Підготував 12 докторів та кандидатів медичних наук. Обирався почесним членом Чехословацького товариства гастроентерологів, медичного товариства ім. Пуркін’є, Українського наукового товариства хірургів. За наукові досягнення був нагороджений золотою медаллю Братиславського університету ім. Я.Коменського, медаллю Кошицького університету ім. П.Й.Шафарика, йому присвоєно звання заслуженого лікаря та заслуженого працівника вищої школи України, був нагороджений орденами і медалями. Але поряд з усіма заслугами професор завжди залишався простим, мудрим та людяним.

Помер Олександр Фединець в Ужгороді 7 квітня 1987 року, не доживши всього місяць до свого 90-ліття. Залишив по собі визначну школу хірургії Закарпаття. Його життя — то велика школа любові до своїх людей, працелюбності і безкінечного професійного самовдосконалення. З нагоди 105-ї річниці з дня народження у рідному селі хірурга було встановлено меморіальну дошку на амбулаторії загальної практики сімейної медицини. На ній викарбувано: «Талант і життя, дані Богом, він присвятив лікуванню людей». В його честь названі вулиці в містах і селах Закарпаття. Його справу продовжують учні, його трое дітей і не одне покоління великої родини. Похований на Кальварії в місті над Ужем, а ім’я цієї талановитої людини по праву займає почесне місце серед видатних постатей Закарпаття.

4. Степан Микуланинець

23 березня 1903 р. — народився в сім’ї греко-католицького священика села Лінці Ужгородського району. 1910-1921 рр. — закінчив початкову народну школу та Ужгородську гімназію.

1921-1926 рр. — навчався на медичному факультеті Празького університету. Всі сили юнака були направлені на те, щоб оволодіти мистецтвом лікування. Вчився на відмінно. 1927 р. — одержавши з відзнакою диплом доктора медичних наук, пройшов інтернатуру в Першій клініці у Празі. Здобув спеціалізацію «Внутрішні хвороби».

1930-1933 рр. – приступив до роботи в страхкасі приватних службовців у Празі. Проїшов стажування в м. Брно (Чехословаччина) та м. Варшава (Польща). 1934 р. – Міністерством охорони здоров'я Чехословаччини був переведений у м. Ужгород, щоб очолити роботу Народного Дому Здоров'я в Підкарпатській Русі, як тоді називалось Закарпаття. Займається організацією лікувальної справи, профілактичною та санітарноосвітньою роботою серед населення краю. 1934-1938 рр. – лікувальна практика. Степан Микуланинець здобув славу „народного лікаря”.

1 березня 1939 р. – керівництвом Карпатської України призначається повіреним керівником лікарні, що була евакуйована з м. Мукачева до замку Берегвар, у село Чинадієво Мукачівського району. 1939-1944 рр. – за час окупації Закарпаття угорськими військами Степан Миколайович працює лікарем-ординатором в окружній лікарні м. Севлюш (м. Виноградів). За ним встановлено нагляд угорського керівництва лікарні. 1946 р. – після визволення Закарпаття від фашистсько-німецьких загарбників уповноважений у справах охорони народного здоров'я Закарпатської України призначає С. М. Микуланинця директором державної окружної лікарні в м. Севлюш (Виноградів) і завідувачем терапевтичного відділення лікарні.

Член окружного виконавчого комітету. 1947 р. – за активну організаторську, професійну працю С. М. Микуланинця обирають депутатом Верховної Ради Української РСР від Виноградівського округу. 13 червня 1947 р. – призначається на посаду завідувача обласного відділу охорони здоров'я та завідувача тубвідділу Ужгородської лікарні за сумісництвом. 1947-1958 рр. – налагоджує систему охорони здоров'я Закарпаття після війни. Втілює у життя урядові програми з охорони здоров'я, розвиває спеціалізовану медичну допомогу в краї. 1955 р. – Степан Миколайович захистив кандидатську дисертацію на тему: “Розвиток охорони здоров'я в Закарпатській області”. 1957 р. – С. М. Микуланинець – учасник Республіканського з'їзду терапевтів УРСР. 1958-1963 рр. – працює обласним терапевтом, а з 1963-го – доцентом кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я на медичному факультеті в Ужгородському державному університеті. З кінця 60-х – очолює обласні курси підвищення кваліфікації лікарів. 1978 р. – Степан Миколайович переступив межу вічності. НАГОРОДИ: Орден „Знак Пошани”, значок „Відмінник охорони здоров'я”, медаль „За доблестный труд”.

5. Микола Георгійович Вітенбергер

Народився 11 жовтня 1909 року в місті Свалява, Закарпаття (на той час Підкарпатська Русь) в родині службовця. Був п'ятою дитиною, мав ще двох братів і двох сестер. Батько був начальником відділення зв'язку; мати – домогосподаркою.

З 1915 року Микола Георгійович навчався у місцевій угорськомовній початковій школі, яку закінчив у 1919-му. У цьому ж році вступив до Мукачівської реальної гімназії, в якій навчався до 1927 року. Одержавши атестат зрілості, продовжив навчання на медичному факультеті Празького Карлового університету. Під час навчання допитливий юнак працював у терапевтичній та хірургічній університетських клініках, а під час літніх канікул – в лікарнях Трнави, Мукачева, Римавської Собботи, переважно хірургом.

У своєму останньому інтерв'ю Микола Георгійович пригадував, що за час навчання в університеті мав кілька перездач, і, як не дивно, саме з хірургії. Даний предмет викладав професор Ірасек, який вимагав блискучих знань і вмінь, миттєво і безпомилково встановлювати діагноз. Студент М.Г. Вітенбергер після кількох невдалих спроб здати іспит був змушений просити дозволу на перездачу у самого міністра. Вже через багато років після цього, відповідаючи на запитання «як ви стали хірургом», талановитий лікар відповідав: «...частково випадково, а частково – зі злості на хірургію».

14 грудня 1934 року Микола Георгійович одержав диплом з «...присвоєнням наукового ступеня і звання «Доктора загальної медицини» з правом займатися медичним мистецтвом».

Повернувшись на Закарпаття, з 13.06.1935 по 31.12.1938 року працював ординатором хірургічного та акушер-гінекологічного відділень Мукачівської лікарні. З 1.01.1939 по 1.09.1944 року працював лікарем і завідувачем медичного пункту табачної фабрики в Мукачеві. У зв'язку з

туберкульозом легень був звільнений від військової повинності в угорському війську. Однак восени 1944 року був призваний у робітничий батальйон, в якому прослужив чотири місяці у якості лікаря. Після цього до визволення Закарпаття Червоною Армією, за автобіографією, працював дільничним лікарем у Волівці.

З приходом на Закарпаття радянської влади наказом Ч:ХІ.120.250/1945 від 15 лютого 1945 року Уповноваженим у справах охорони народного здоров'я Народної Ради Закарпатської України Микола Георгійович був призначений дільничним лікарем міста Мукачеве та дільниці, яка до нього відносилась, а з липня 1945 року відділом охорони здоров'я Закарпатської України у зв'язку з урядовою потребою призначається завідувачем хірургічного кабінету в Мукачівську поліклініку на один робочий день тижня і лікарем-хірургом в Мукачівську лікарню (0,5 ставки), де потім працював до кінця життя. За перші роки роботи в Мукачеві Микола Георгійович деякий час очолював акушер-гінекологічне відділення, виконував обов'язки завідувача першого хірургічного відділення, був ургентним хірургом. У цей час доводилось виконувати багато різної складності операції. Багато чого Микола Георгійович навчився саме від головного хірурга лікарні – Олександра Васильовича Фединця, крім того постійно вивчав нові методики оперативних втручань, аналізував нові дані у тих чи інших галузях хірургії, він постійно читав книги, до того ж європейських авторів. Інакше кажучи, він постійно збагачував багаж своїх знань, днював і ночував в операційних.

У 1948 році Президією Верховної Ради СРСР за досягнуті успіхи Микола Георгійович був нагороджений медаллю «За доблесну працю».

З 1950 року Микола Георгійович – завідувач хірургічного відділення ортопедо-травматологічного напрямку. На базі міської лікарні ним було відкрито відділення хірургії легень, де він працював на громадських засадах. Згідно статистики з його власного архіву, хірург Вітенберг М.Г. виконав півтора тисячі без двох подібних операцій, після яких померло тільки троє.

У 1952 році О.В. Фединець переїхав до Ужгорода, викладати в Ужгородський державний університет. Головним хірургом в Мукачеві став М.Г. Вітенбергер. Застосовуючи найсучасніші досягнення медицини – методи діагностики та лікування – він постійно оперував. Завдяки М. Вітенбергеру на Закарпатті почали виконувати перші операції на серці. За роки хірургічної практики Микола Георгійович оволодів усіма видами оперативної допомоги. Однак більшість його часу забирала все таки хірургія черевної порожнини. Він почав практикувати субдуральну анестезію, яку виконували одиниці на той час. Для нього поняття «неоперабельний випадок» не існувало. Як він сам говорив: «...розріжемо – побачимо».

Микола Георгійович став одним із ведучих хірургів Мукачівської лікарні. Більше того, він працював над удосконаленням операційного інструментарію: винайшов апарат для зшивання культи бронха і апарат для накладання анастомозу при резекції желудка та кишечника. М.Г. Вітенбергером було створено макети, а сконструював власне ці апарати майстер Ярош. 1955 року Микола Георгійович був нагороджений значком «Відмінник охорони здоров'я». 1957 року – обраний депутатом до міської ради депутатів трудящих Мукачеве. 1959 року за бездоганну роботу і у зв'язку з 50-літтям закарпатським облздороввідділом йому була оголошена подяка із занесенням до особової справи (Наказ № 216).

Єдиною справою, якою він не займався, була наука. Микола Вітенбергер вважав, що це просто марнування свого часу на папірці і дороги. Свій вільний час він витрачав на спорт (теніс, катання на лижах), подорожі чи просто отримував задоволення від гри на фортепіано. Був одружений з Катериною Кубіні, жили вони в будиночку навпроти міської поліклініки. Мав чотирьох дітей, всі дівчата, але тільки одна з них – Єва – пішла по стопах батька – закінчила Ужгородський державний університет і стала лікарем. Всі інші доньки займались музикою. З онуків ніхто не продовжив медичну династію хірурга.

Але, не дивлячись на це, Микола Георгійович охоче ділився своїми знаннями і навчав своїх наступників усього чого вмів сам. Серед його учнів можна виділити Повча Андрія

Івановича, Бігарі Омеляна Васильовича, Бабілю Василя Васильовича. Їх професіоналізм він постійно визнавав і поважав. Варто також згадати Одашевську Сюзанну Максимівну та Мозера Івана Івановича (онкологі), Химинця Юрія Юрійовича (травматолога), Кушніра Михайла Петровича і Росула Михайла Петровича (урологів). Що там говорити, його школа – вся мукачівська хірургія. Всі його учні згадують Миколу Георгійовича як талановитого лікаря, організатора хірургічної служби Мукачева, людину великої душі і серця. Такої ж думки про нього і його пацієнти, а їх було багато. В Мукачеві говорять: «Він знав пів-Мукачева, його – все Мукачево!» . Скільки людей йому вдячні за врятовані життя і повернене здоров'я? Таких тисячі.

Помер Микола Георгійович Віттенбергер 31 серпня 1997 року. самотньо проживаючи у старенькому будиночку навпроти мукачівської поліклініки. Сьогодні, як данина пам'яті, вулиця, на якій він проживав, названа на його честь.

6.Емеріх Емеріхович Данко

Народився 23 вересня 1913 року у селі Коритняни на території сучасної Закарпатської області, яка в той час адміністративно належала до Австро-Угорщини і називалася Подкарпатська Русь (ця назва навіть згадується у його атестаті про закінчення гімназії).

У 1924 році закінчив початкову школу в рідному селі, після чого продовжував навчання в Ужгородській гімназії, яку успішно закінчив у 1932 році. Після закінчення гімназії, у 1932 році Емеріх Данко вступив на медичний факультет Братиславського університету ім. Яна Коменського. У 1939 році він закінчив навчання в цьому закладі і одержав диплом, в якому зазначалося, що Е. Данко витримав законні випробування, покаав, гідну похвали, вченість і здатність до лікарського мистецтва, за що був удостоєний титулу «Лікаря загальної медицини», а також права проводити як лікарську і хірургічну, так і очну та акушерську практику.

Після закінчення університету лікар Данко Емеріх Емеріхович досконало володів українською, русинською, угорською, словацькою, чеською, німецькою та французькою мовами. Слід вказати, що на випускні іспити в університеті до Братислави тоді приїхали представники медичних закладів різних категорій із Європи (Німеччини і Франції) та з Америки. Усі вони запрошували молодих спеціалістів до себе на роботу, обіцяючи високу заробітну платню та проживання. У 1939 році Емеріх Емеріхович пройшов стажування в кращих клініках Лондона та Парижа. З Європи привіз багато наукової літератури, якою користувався протягом всієї своєї лікарської діяльності. У Парижі потоваришував з молодим і ще маловідомим на той час художником Адальбертом Ерделі і впродовж всього життя підтримував із ним теплі дружні стосунки. Однак, зі слів доньки Емеріха Данка, Крістіни Шолтес, він відмовився їхати за кордон працювати, оскільки дуже любив свій край, своїх батьків, і тому вирішив повернутися в рідне Закарпаття.

Із 1939 року по 1940 рік Емеріх Емеріхович працював на посаді лікаря-експерта в Ужгородській міській лікарні, але не одержував за це заробітної плати, оскільки угорське керівництво не визнало дійсним диплом, отриманий ним у Братиславі (Чехословаччина). Тому він був змушений нострифікувати свій диплом, бо між цими країнами не було відповідних домовленостей. Лише після нострифікації диплому в угорському місті Дебрецен, яка супроводжувалася повторним складанням іспитів, Емеріх Данко був призначений на посаду лікаря-ординатора в Ужгородській обласній лікарні, і почав працювати на платній основі. Курси за спеціалізацією по дермато-венерології пройшов у 1941 році в Ужгороді.

Наприкінці 1942 року молодий спеціаліст одружився з Кларою Вікторівною Хомою. Зі своєю дружиною Емеріх Емеріхович прожив понад 50 років у щасливому шлюбі, виховуючи двох дітей. Оскільки у той час угорські закони не допускали до посади лікаря-ординатора одружених фахівців, то через це, а також із метою підвищення своєї кваліфікації Е. Данко був змушений працювати лікарем-експертом, знову ж таки, без оплати в ужгородській в'язниці. До його обов'язків входило оглядати ув'язнених, а будь-які маніпуляції проводилися лише в присутності ще одного лікаря.

Із 1943 року Емеріх Емеріхович перебував на військовій службі без звання, спочатку у військовому госпіталі міста Кошице, згодом – Ужгорода. Із жовтня 1944 року Данко Е.Е. почав працювати в Ужгородській обласній клінічній лікарні завідувачим дерматологічним відділенням. На початку 1945 року ним було організовано Рахівську районну лікарню. За це він був удостоєний подяки від Рахівської районної ради та відділу охорони здоров'я Ужгородської обласної ради депутатів. У цьому ж році він відкрив в Ужгороді фельдшерсько-акушерську школу, в якій працював до 1948 року на посаді директора. У той же час працював у шкірно-венерологічному відділенні Закарпатської обласної лікарні лікарем-ординатором на 0,5 ставки. Згодом фельдшерсько-акушерська школа була перенесена до м. Берегово і у 1956 році реорганізована до медичного училища з фельдшерським, акушерським і сестринським відділеннями.

Із 1948 року працював в Ужгородській обласній клінічній лікарні на посаді завідувачого дермато-венерологічним відділенням, в 1951 року пройшов курси підвищення кваліфікації в місті Ужгород, після чого із 1953 року працював заступником головного лікаря по медичній частині. Із 4 червня 1953 року продовжив роботу на посаді завідувачого дермато-венерологічного відділення в обласній клінічній лікарні міста Ужгород.

Емеріх Емеріхович приділяв постійну увагу молодим спеціалістам, їх професійному росту та становленню. У 1945 році в Ужгородському державному університеті на базі обласної клінічної лікарні було створено кафедру шкірних та венеричних хвороб, організатором якої був проф. Л.Г. Христин. Спочатку курс лекцій з дермато-венерології читав запрошений зі Львова проф. Т.Т. Глухенький, а практичні заняття проводив Емеріх Данко. За сумісництвом він пропрацював на кафедрі шкірних та венеричних хвороб до 1958 року.

У 1956 році був обраний головою Карпатського товариства дермато-венерологів. 31 травня 1960 року Міністерство охорони здоров'я ССРСР присвоїло Е. Данку почесне звання «Відмінник охорони здоров'я». 16 червня 1960 року Закарпатська обласна рада за добросовісне та віддане служіння людям удостоїла Емеріха Емеріховича звання «Ветеран праці».

Протягом усього цього часу Е. Данко займався вирішенням багатьох проблем у галузі дерматовенерології. Ним було описано симптоматику активних форм сифілісу в Закарпатській області за 15 років (1946–1960 р.), він займався розробкою методики лікування поверхневого дерматомікозу волосяної частини голови.

У 1961 році Е. Данко пройшов атестацію при Закарпатському обласному відділі охорони здоров'я. Незабаром отримав звання лікаря-дерматолога вищої категорії. Результати дослідницької роботи лікаря-практика друкувалися в науковій літературі. Його медичні статті можна знайти в журналі «Вісник дерматології» та багатьох інших.

1 квітня 1986 року Емеріх Емеріхович звільнився з посади завідувачого дермато-венерологічного відділення. Але навіть вийшовши на пенсію, він вів прийом хворих удома і часто навідувався в лікарню, і так до останнього дня свого життя. Раз на тиждень лікар проводив консультації хворих в обласному шкірно-венерологічному диспансері міста Ужгород.

Е. Данко постійно отримував листи вдячності від пацієнтів із усієї країни. За період своєї роботи лікарем Емеріх Емеріхович вилікував і допоміг багатьом людям, передавав свої знання студентам Ужгородського державного університету, а також своїм дітям – Йосифу та Крістині, які пішли батьківським шляхом і багато років плідно працювали в Закарпатському обласному шкірно-венерологічному диспансері.

Емеріх Емеріхович був справжнім цінителем живопису, серед його друзів були відомі художники Закарпаття Адальберт Ерделі, Йосип Бокшай, Андрій Коцка, Адальберт Борецький і Федір Манайло. Емеріх Емеріхович Данко помер 12 жовтня 1999 року, залишивши по собі на довгі роки світлу пам'ять вдячних пацієнтів.

7. Дмитро Олександрович Снігурський

Відомий на Закарпатті та далеко за його межами лікар-невропатолог, Заслужений лікар України, почесний громадянин м. Ужгорода. Народився 8 листопада 1919 року в селі Татаринка

Вінківського району Кам'янець-Подільської (зараз Хмельницька) області у сім'ї священика. Його мати – Маргарита Мокіївна (1890–1979), уроджена Попель, була донькою священика. Навчалася в гімназії у м. Кам'янець-Подільському. Після її закінчення працювала вчителькою початкових класів у м. Тульчин. Батько – Олександр Андрійович Снігурський, (1886–1938), теж походив зі сім'ї священників. Спочатку вчителював, а згодом, як і батько, став священиком.

У шкільні роки Дмитро Олександрович захоплювався історією, літературою, “ковтав” художні книги та й сам писав вірші, непогано малював. У 1938 році після закінчення середньої школи він поступає до II-го Київського медінституту, однак у зв'язку з важким становищем у родині був змушений перервати навчання і повернутися у Білу Церкву, до мами та брата. Тут він продовжує навчання у Білоцерківському сільськогосподарському інституті на ветеринарному факультеті. Його студентське життя перервала Велика Вітчизняна війна, на поля якої він пішов добровольцем і яку пройшов від самого початку до кінця, зазнавши гіркоти і жаху полону, отримавши поранення і контузію та доживши до Перемоги. Закінчилася війна, Дмитро Олександрович повертається додому і, завершивши навчання в сільськогосподарському інституті, вступає у Львівський медичний інститут, мріючи здобути професію лікаря. Вже з перших студентських років його привабила неврологія – галузь медицини, що має справу з найбільш витонченим витвором Природи – людським мозком. Боротьбі з його вадами, захворюваннями та розладами Дмитро Олександрович присвятив усе своє життя.

Закінчивши інститут у 1951 році, Дмитро Олександрович вирішує повернутися на Закарпаття, яке так запало йому в душу. Він стає лікарем-ординатором неврологічного відділення обласної клінічної лікарні. Молодий спеціаліст з головою поринає у роботу. Уроджений хист, потужний інтелект, надзвичайна працездатність, помножені на глибокі знання і неймовірну інтуїцію, невдовзі приносять перші плоди. Його, блискучого діагноста, ерудита, людину енциклопедичних знань, спеціаліста вишого рівня, вже через три роки призначають завідувачем неврологічного відділення і, одночасно, обласним неврологом. Дмитро Олександрович починає створення мережі неврологічної та підгрунтя нейрохірургічної служб нашого краю, виявивши неабиякі організаторські здібності. У 1958 році створюється Закарпатське наукове товариство невропатологів та психіатрів, яке очолює Дмитро Олександрович. У 60-ті роки до нього приходять справжнє визнання. Він нагороджений орденом “Знак Пошани”, а згодом удостоєний почесного звання “Заслужений лікар України”. До ювілею Перемоги його нагороджують медаллю “За участь у Словацькому визвольному повстанні”. Ці відзнаки зайняли достойне місце поруч з воєнними нагородами, зокрема, “Орденом Червоної Зірки”, солдатським орденом, яким він надзвичайно пишався. У цей же час Дмитро Олександрович вирішує присвятити себе педагогічній роботі. З 1969 року він, не полишаючи свою рідну лікарню, своє дітище – неврологічне відділення, працює на медичному факультеті Ужгородського державного університету. За довгі роки роботи у вузі ним було виховано цілу плеяду талановитих лікарів. Останні десятиріччя Дмитро Олександрович успішно поєднував викладацьку та практичну роботу. Десятки колег, сотні учнів, тисячі і тисячі пацієнтів, нечисленні, але вірні друзі – ось коло його життєвого спілкування. А ще – література, мистецтво, музика, природа. З 1990 року Дмитро Олександрович на пенсії, але продовжує працювати, бо до кабінету лікаря Снігурського стоять юрби страждущих, тих, хто знав про його чудодійні здібності та вірив у нього. І хоч сили вже не ті, хоч даються взнаки голодна юність, жорстока війна, невпинна самовіддана багаторічна праця, він несе людям здоров'я, віру в себе, доброту і чуйність. 8 листопада 1999 року Дмитро Олександрович, вже важко хворий (наслідки перенесеного інфаркту та серцевої недостатності), святкує своє 80-річчя. У цей день він востаннє зібрав навколо себе усіх дорогих йому людей. Багато хто з його рідних і близьких не дожив до цього дня – друзі дитинства, однополчани, батько і мати, брат і невістка. А звертаючись до тих, хто стояв поруч, він жартував, що після такого ювілею залишається лише одна мрія – зустріти третє тисячоліття. Цій мрії не судилося здійснитися. Невдовзі, 19 грудня 1999 року, Дмитра Олександровича не стало. Людина, що прийшла у цей світ у день Святого Дмитра, пішла у вічність у день Святого Миколая.

Тестові завдання

1.	За ініціативи кого зі вчених було дано дозвіл на відкриття при лікарні акушерської школи, яка розпочала діяльність першого листопада 1890 року тримісячними курсами навчання?
	*А А. Новак
	В Е. Данко
	С Б. Ліннер
	D Д. Снігурський
2.	У 1956 році був обраний головою Карпатського товариства дермато-венерологів. 31 травня 1960 року Міністерство охорони здоров'я СРСР присвоїло почесне звання «Відмінник охорони здоров'я». Про кого йдеться?
	*А Е. Данко
	В С. Микуланинець
	С О. Фединець
	D М. Віттенбергер
3.	Хто з лікарів 14 грудня 1934 року одержав диплом з «...присвоєнням наукового ступеня і звання «Доктора загальної медицини» з правом займатися медичним мистецтвом»?
	А Е. Данко
	В С. Микуланинець
	С О. Фединець
	*D М. Віттенбергер
4.	Людина, що прийшла у цей світ у день Святого Дмитра, пішла у вічність у день Святого Миколая. Це сказано про:
	*А Д. Снігурський
	В О. Фединець
	С М. Віттенбергер
	D А. Новак
5.	Хто з учених був активним членом Товариства «Просвіта»
	А А. Новак
	В Д. Снігурський
	С Е. Данко
	*D О. Фединець
6.	Хто з учених за відвагу і врятовані життя отримав офіцерське звання, а також лицарську відзнаку – Золотий хрест, орден «Знак пошани (Signum laudis)», офіцерський Хрест II ступеня Червоного Хреста.
	А С. Микуланинець
	В М. Віттенбергер
	*С Б. Ліннер
	D Е. Данко
7.	1978 р. –переступив межу вічності. НАГОРОДИ: Орден «Знак Пошани», значок «Відмінник охорони здоров'я», медаль «За доблестный труд».
	*А С. Микуланинець
	В М. Віттенбергер
	С Б. Ліннер
	D Е. Данко
8.	У 1874 р. А. Новак обирається керівником лікувального закладу і перебуває на цій посаді протягом 1874–1927 років. Лікарня на цей час мала:
	А 60 палат і 4 ліжка
	В 3 палати і 40 ліжок

	C	2 палати і 40 ліжок
	*D	4 палати і 60 ліжок
9.	Ліннер так і не вивчив російської або української мови. Якими мовами розмовляв з колегами угорською, німецькою, використовував латину.	
	A	Італійською, польською, словацькою
	B	Французькою, угорською, латинь
	*C	Угорською, німецькою, латинь
	D	Угорською, французькою, німецькою
10.	Після закінчення університету О.Фединець у 1924 році був направлений у Мукачево. Через 2 роки тут уперше на Закарпатті він виконав ...	
	*A	Пряму гемотрансфузію
	B	Непряму гемотрансфузію
	C	Апендикомію
	D	Холестектомію
11.	З 1958 по 1963 рр. – працює обласним терапевтом. Доцентом якої кафедри на медичному факультеті в Ужгородському державному університеті з 1963 року працює С. Микуланинець	
	A	Анатомії людини та гістології
	*B	Соціальної гігієни та організації охорони здоров'я
	C	Фізіології та патофізіології
	D	Загальної хірургії
12.	14 грудня 1934 року Микола Георгійович одержав диплом з «...присвоєнням наукового ступеня і звання «Доктора загальної медицини» з правом займатися ....»	
	A	Медичною хірургією
	*B	Медичним мистецтвом
	C	Медичним акушерством
	D	Медичною творчістю
13.	Після закінчення університету лікар Данко Емеріх Емеріхович досконало володів усіма мовами, крім:	
	*A	Польською, румунською
	B	Українською, русинською
	C	Угорською, словацькою
	D	Чеською, німецькою
14.	Вже з перших студентських років Д. Снігурського привабила галузь медицини, що має справу з найбільш витонченим витвором Природи – людським мозком, це	
	A	Психіатрія
	*B	Неврологія
	C	Нейрохірургія
	D	Патоанатомія
15.	Хто серед хворих мав славу напівбога, лікаря “золотих пальців”?	
	A	Б. Ліннер
	B	С. Микуланинець
	C	А. Новак
	*D	О. Фединець

Контрольні питання

1. За ініціативи кого з лікарів в Ужгороді була відкрита «повивальна школа»?
2. Хто з початком I світової війни, опиняється на Східному фронті, де виконує обов'язки військового лікаря?
3. Про кого йдеться: «У 1956 році був обраний головою Карпатського товариства дермато-венерологів. 31 травня 1960 року Міністерство охорони здоров'я ССРСР присвоїло почесне звання «Відмінник охорони здоров'я». 16 червня 1960 року Закарпатська обласна рада за добросовісне та віддане служіння людям удостоїла звання «Ветеран праці»?
4. В чю честь названа Берегівська центральна районна лікарня?
5. Про кого сказано «З нагоди 105-ї річниці з дня народження у рідному селі хірурга було встановлено меморіальну дошку на амбулаторії загальної практики сімейної медицини. На ній викарбувано: «Талант і життя, дані Богом, він присвятив лікуванню людей»?
6. Внаслідок чого помер Дмитро Олександрович Снігурський?
7. Хто присвятив своє життя дермато-венерологічному напрямку в медицині?
8. Кого з лікарів обирали депутатом Верховної Ради Української РСР від Виноградівського округу?
9. Хто є учнями Миколи Георгійовича Віттернбергера?
10. Хто у 1958 році очолив Закарпатське наукове товариство невропатологів та психіатрів?
11. Завдяки кому з лікарів на Закарпатті почали виконувати перші операції на серці?
12. По закінченню навчання у 1911 році, як інтерн Бертолон Ліннер починає працювати в інфекційному відділенні в лікарні святого Яноша, що в Будапешті. Яка операція стала першою успішною?

Рекомендована література

1. Булеца, Б. А. Світлої пам'яті заслуженого лікаря України Дмитра Снігурського: (до 80-річчя від дня народження) / Б. А. Булеца // Науковий вісник Ужгородського університету: сер. : Медицина. – Ужгород, 2000. – Вип. 11. – С. 318.: порт.
2. Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття: з давніх часів до 40-х років ХХ століття / Н. Вакула. — Ужгород: Мистецька лінія, 2006. — С. 9—29.
3. Вакула, Н. С. Лікар Степан Микулинець (1903–1978): невідомі сторінки життя (до 100-річчя з дня народження) [Текст] / Н. С. Вакула // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Медицина / гол. ред. А.С. Головацький. – Ужгород: Видавництво УжНУ "Говерла", 2013. – Вип. 3 (48). – С. 279–282. – Бібліогр.: с. 282 (7 назв).
4. Вакула, Наталія. Олександр Васильович Фединець : 120-річчя від дня народження корифея закарпатської школи хірургії (1897-1987) / Н. Вакула // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 20017 рік : реком. бібліогр. посіб. / Закарпат. облас. універс. Наук. б-ка ім. Ф. Потушняка, Від. краєзнав. л-ри; Від. наук. інформації та бібліографії; уклад. : Л. О. Падяк; відп. за вип. О. А. Канюка; випуск. ред. Л. О. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2016. – С. 137-144.
5. Вакула, Наталія. Олександр Васильович Фединець: [120 річчя від дня народж. корифея закарпат. школи хірургії] / Н. Вакула // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2016. – С. 137-144. – Бібліогр. наприкінці ст.
6. Вереш Є. І. А. Новак — видатний закарпатський лікар, вчений, педагог / Є.І. Вереш, З.Ю. Вереш // Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина». — Ужгород, 1993. — Вип. 1. — С. 3—5.
7. Вітенбергер Микола, хірург (1909–1997) // Дочинець М. Енциклопедія Мукачєва в іменах / М. Дочинець, В. Пагіря. — Мукачєво: Карпатська вежа, 2006. — С. 240. — (Бібліотека мукачєвця).
8. Данко Д. В. Емеріх Емеріхович Данко – видатна особистість, талановитий лікар, організатор дермато-венерологічної служби на Закарпатті/ Д. В. Данко, І. М. Рогач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Медицина. - 2016. - Вип. 1. - С. 148-151.
9. Данко, Антоніна. Життя та діяльність Олександра Васильовича Фединця – видатного хірурга Закарпаття / А. Данко // Карпат. Україна. – 2012. – 9 черв. – С. 4-5.
10. Микола Георгійович Вітенбергер – ювелір хірургічної справи. До 110-річчя від дня народження / І. М. Рогач, Д. В. Данко, В. І. Ряшко // Україна. Здоров'я нації. - 2019. - № 1. - С. 167–169.
11. Снігурський, О. Снігурський Дмитро Олександрович : 95-річчя від дня народження відомого лікаря-невропатолога, заслуженого лікаря України (1919-1999) / О. Снігурський // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік : рек. бібліогр. посіб. / Закарпат. облас. універс. Наук. б-ка ім. Ф. Потушняка, Від. Крає знав. Л-ри; Від. Наук. інформації та бібліографії; уклад. : Н. М. Вачиля, Г. В. Бобонич, І. М. Горват, Ч. Ш. Горват; відп. за вип.. Л.З. Григаш; вип. ред. Л.О. Ільченко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2013. – С. 309-315.
12. Турак Й.А. Документальна історія лікарні імені Андрія Новака в Ужгороді (з найдавніших часів до наших днів): у 3т. Т.1 / Й.А. Турак, Ю.Ю. Яцина. — Ужгород: Патент, 2016. — С. 255—259.
13. Фединишинець, М. Книга про закарпатського лікаря Айболітя: ще 8 листоп., на Митра, Д. Снігурському виповнилося б 90 р.: [презентація кн. “За покликом серця” в ЗОУНБ (упоряд.: Н. Вакула. Ужгород: ТИМРАНИ, 2009)] / М. Фединишинець / Старий Замок Паланок. – 2009. – 24-29 груд. – С. 22.: фот. кольор.

Інформаційні ресурси

1. Болдижар, Олександр. Фединець Олександр Васильович (1897-1987) / О. Болдижар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://who-is-who.ua/main/bookmaket/zakarp2007/1/11.html> – Назва з екрану.
2. Вакула, Н. С. Лікар Степан Микулинець (1903–1978): невідомі сторінки життя (до 100-річчя з дня народження) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsui/handle/lib/1451>.
3. Вакула, Наталія. Корифею закарпатської хірургії Олександру Фединцю виповнилось би 115 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://karpatnews.in.ua/news/46691-koryfeiu-zakarpatskoi-khirurhii-oleksandru-fedyntsiu-vypovnylos-by-115-rokiv.htm#sthash.L16mMCbg.dpuf>. – Назва з екрану.
4. Данко Д. В. Емеріх Емеріхович Данко – видатна особистість, талановитий лікар, організатор дермато-венерологічної служби на Закарпатті / Д. В. Данко, І. М. Рогач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Медицина. - 2016. - Вип. 1. - С. 148-151. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UNUMED_2016_1_31.
5. Доктор Ліннер. Історія надзвичайного лікаря. Угорськомовний фільм з українськими субтитрами - Режим доступу: <https://youtu.be/MFI5jYEAhds>.
6. Книга про закарпатського лікаря Айболитя [презентація книги про видатного лікаря Дмитра Снігурського] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/UA/News/view/23331-Книга-про-закарпатського-лікаря-Айболитя>.
7. Микола Георгійович Вітенбергер – ювелір хірургічної справи. До 110-річчя від дня народження / І. М. Рогач, Д. В. Данко, В. І. Ряшко // Україна. Здоров'я нації. - 2019. - № 1. - С. 167–169. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.
8. Наталія Вакула. Передмова “Пам'ятаємо завжди” Олександра Пулика. Подано біобібліографічний матеріал та фотолітопис життєвого шляху Д. О. Снігурського.] / С. Сорока [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattyua.net.ua/News/52446-Dmytro-Snihurskyi-Za-poklykom-sertsia>.
9. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету – <http://lib.uzhnu.edu.ua/>.
10. Тупиця, Іван. У серці ужгородця Дмитра Снігурського жили милосердя, доброта і людяність [презентація книги “За покликом серця”] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-reporter.com/novosti/68246>.
11. Ужгородський “Лікар Айболить”. Із іменем Дмитра Снігурського пов'язані організація, розвиток і здобутки неврології та нейрохірургії Закарпаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta-uzhgorod.com/?p=1135>.